

A REVIEW ON “INTERNATIONAL NATIONALISM” APPROACH OF BETÜL KARAGÖZ YERDELEN

Doğacan BAŞARAN

basarandogacan@gmail.com

Abstract

The ideology of nationalism, which emerged with the development of modernism, was fed not only from modern era, but also the pre-modern era, as well. When the debates on the theoretical foundations of nationalism and the types of it, developed over the centuries, are examined, it can be seen that current nationalist studies are often fallen into repetition and unable to present a new perspective. The nationalist thinking was not end with globalization process, but the tension and decline experienced by anti-imperialist nationalism forced some nationalist movements around the world to learn a lesson. This situation, according to Betül Karagöz Yerdelen, requires the development of a new theory of nationalism, which is based on international negotiation and solidarity apart from egoism, at the same time acceptance the sacred duty of protecting the sovereign rights of all the nations of the earth. So, in this work, the subject matter is examined in a multifaceted way and the theory of International Nationalism built by Betül Karagöz Yerdelen is evaluated.

Key Words: *Nationalism, Nation-State, Globalization, Universality, International Nationalism*

BETÜL KARAGÖZ YERDELEN’İN “ULUSLARARASI MİLLİYETÇİLİK” YAKLAŞIMI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Özet

Modernizmin gelişimiyle birlikte ortaya çıkan milliyetçilik ideolojisi, yalnızca modern dönemden değil, modernizm öncesi dönemden de beslenmiştir. Milliyetçiliğin teorik temelleri üzerine yapılan tartışmalar ve yüzyıllar boyunca gelişen milliyetçilik türleri incelendiğinde, günümüzdeki milliyetçilik çalışmalarının genellikle tekrara düştüğü ve yeni bir bakış açısı ortaya koyamadığı görülmektedir. Küreselleşme ile birlikte, beklenenin tersine milliyetçi düşünce sona ermemiş ama anti-empyralist milliyetçiliklerin yaşadığı gerilim ve gerileme, dünya genelindeki milliyetçi hareketlerin bazı dersleri çıkartmasını zorunlu kılmıştır. Bu da Betül Karagöz Yerdelen’e göre, egoizmden uzak bir biçimde, uluslararası müzakere ve dayanışmayı temel alan, aynı zamanda yeryüzünün tüm uluslarının egemenlik haklarının korunmasını kutsal görev kabul eden, yeni bir

milliyetçilik teorisinin geliştirilmesini gerektirmektedir. İşte bu çalışmada, bahse konu olan ihtiyaç çok yönlü olarak incelenmekte olup *Betül Karagöz Yerdelen* tarafından inşa edilen *Uluslararası Milliyetçilik* teorisi değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Milliyetçilik, Ulus-Devlet, Küreselleşme, Evrensellik, Uluslararası Milliyetçilik

GİRİŞ

Milliyetçilik, milli duyarlılığa dayalı duygu, davranış ve tutumlar anlamında oldukça eskilere götürülebilen bir hareket olsa da; ideoloji veya siyasi hareket olarak modernleşmeyle ilişkili olan bir kavramdır (Şahin, 2007: 2). Bu kavramı en basit biçimde, bir kimlik grubunun belli bir toprak üzerinde egemenlik kurmayı amaçlaması şeklinde tanımlamak mümkündür. Kimlik ise bir kişinin veya toplumun tanınmasını sağlayan özellikleri ifade etmektedir. Milli kimlik denildiğinde de bir milleti tanımlayan başlıca özellikler akla gelmektedir (Kösoğlu, 2006: 135). Bu bağlamda bir milli kimlik hareketi olarak milliyetçilik, bir kavramı aşarak bir ideolojiye dönüşmüş haliyle, Fransız Devrimi sonrasında Avrupa'da ortaya çıkan bir fikir akımıdır. Bu nedenle milliyetçilik, modernizmin gelişimiyle doğrudan ilişkilidir.

Modernleşme sürecine bağlı olarak milliyetçiliğin geliştiği dönem, aynı zamanda bir dizi konjonktürel dönüşüme de yol açmıştır. Bu dönemde öncelikle kapalı ekonomilerden serbest piyasa ekonomisine geçiş yaşanmış, feodal düzen yıkılarak yerini burjuva düzenine bırakmış ve sınıf/tabaka kimlikleri üzerinden şekillenen zayıf toplumlar, giderek güçlü kimlik algısı bulunan milli toplumları ortaya çıkartmıştır (Oppenheimer, 1997:138-140). Toplumsal yapı ve zihniyette meydana gelen bu değişim, politik alanda da etkisini göstermiş ve dönemin ihtiyaçları doğrultusunda yeni siyasi kurumlar ve ideolojiler gelişmeye başlamıştır. Bu dönemde modernleşme ile ortaya çıkan kurumsal ihtiyaçlara, genel olarak milliyetçi prensipler doğrultusunda çözüm üretildiği görülmektedir (Şahin, 2007: 3-4). Bu bağlamda milliyetçiliğin, Aydınlanma Çağı ve Fransız devrimi gibi modern süreçlerle ilişkili olarak modern dönemin bir ideolojisi ve ulus-devletlerin de, modern zamanın ürettiği bir devlet biçimi olduğu bilinmektedir.

Modernizm ile birlikte milliyetçiliklerin ortaya çıkışı, Siyaset Bilimi literatüründe milliyetçiliğin inşasına ve kurumsallaşmasına ilişkin çeşitli teorik yaklaşımların gelişmesine yol açmıştır. Bu bağlamda milliyetçilik teorilerinin genel olarak ilksel milliyetçilik yorumu, modern milliyetçilik yorumu ve etno-sembolist yorum çerçevesinde analiz edildiği görülmektedir. Analize dâhil olan milliyetçilik türlerine bakıldığında, günümüzde etnik sapma ile ırkçılıktan uzaklaşmış ve aynı zamanda sömürgecilik karşıtı olan dayanışmacı bir milliyetçilik türünün inşasına yönelik, önemli bir ihtiyaç bulunduğu açıkça görülmektedir. Siyaset Bilimi literatüründe, milliyetçilik teorileri ve milliyetçilik türleri açısından çok sayıda çalışma yapılmışsa da, günümüzün ihtiyaçlarını karşılamaya dönük teorik düşünüş ve teori üretimi oldukça zayıf kalmıştır. Siyaset Bilimi teorileri alanında,

ülkemizdeki yetersizlik ve kifayetsizlik göz ardı edilse bile, tüm dünyadaki Siyaset Bilimi teorileri üstüne derin bir okuma yapıldığında da, milliyetçilik hakkında ortaya çıkarılmış yaklaşımların, bugünün ihtiyacını karşılamaktan çok uzak olduğu, ırkçı egoizme kapılma korkusunu dillendirmekten öteye gidemediği ortadadır. Diğer taraftan küreselciler tarafından milliyetçiliklerin sonunun geldiğinin ısrarla ifade edildiği liberal yoruma karşın, tüm dünyada hiç yok olmayan, hatta giderek artan ve kriz dönemlerinde bir tutunum ideolojisi olarak yükselişe geçen güçlü bir milliyetçilik eğiliminin söz konusu olduğu açıkça görülmektedir.

Bu makale ile sözü edilen literatürdeki boşluğun doldurulmasına yönelik mütevazı bir katkı yapmak hedeflenmiştir. Bu doğrultuda elinizdeki makalede, ülkemizin son dönemlerde yetiştirdiği önemli bir Siyaset Bilimci olan *Betül Karagöz Yerdelen* tarafından inşa edilen ve çağa uygun bir milliyetçilik anlayışının doğuşuna hizmet eden *Uluslararası Milliyetçilik* yaklaşımının incelenmesi sunulmaktadır. *Uluslararası Milliyetçilik* yaklaşımının çok boyutlu olarak değerlendirilmeye çalışılacağı bu makalede, üç ana bölüme yer verilmiş olup makalenin birinci bölümünde genel milliyetçilik kuramları ele alınmaktadır. Çalışmanın kuramsal girişinin yapıldığı ilk bölümün ardından ikinci bölümünde, mevcut literatürde yer alan milliyetçilik türlerinin üstünde durulmakta ve aynı zamanda "*uluslararası milliyetçilik*" fikrine duyulan ihtiyaç ortaya koyulmaktadır. Çalışmanın üçüncü bölümünde ise, makalenin asıl konusu olarak başlıkta da vurgulandığı gibi, *Prof. Dr. Betül Karagöz Yerdelen* tarafından geliştirilen *Uluslararası Milliyetçilik* teorisi analiz edilmektedir.

1. DÜNYADA MİLLİYETÇİLİK TEORİLERİ

Milliyetçilik kavramı, teorik anlamda ciddi tartışmalara yol açmış bir kavramdır. Kavrama ilişkin teorik tartışmanın başlangıcını, milliyetçiliğin nasıl inşa edildiği sorusu oluşturmaktadır. Bu soruya cevap verebilmek için, milliyetçilik teorilerini üç temel gruba ayırarak incelemek uygun olacaktır. Bunlar *ilkselci* yaklaşım, *modern milliyetçilik* yaklaşımı ve *etno-sembolist* yaklaşım olarak adlandırılmakta ve aynı zamanda milliyetçilik teorilerinin gelişimi de, böylece tarihî bir sınıflandırmaya tabi tutulmaktadır.

Ilkselci yaklaşım, milliyetleri eski çağlardan beri var olan doğal yapılar olarak ele almaktadır. Bu yaklaşımın en önemli temsilcisi olan Clifford Geertz, bireyler arasında ilksel (ilkçi) bağlar bulunduğunu, bu bağların bireyler arasındaki doğal uyuma noktaları olduğunu ve toplumların dil, din, inanç gibi değerlerle varlığını sürdürdüğünü savunmaktadır. Geertz'e göre (1973: 257-261), modern toplumun sunduğu ilerleme, ilksel bağlara dayanmakta olup verilidir. Bu yaklaşıma göre milliyetçilik; ırk, dil, din, örf, adet gibi geleneksel değerlerden beslenmektedir (ayrıca bkz: Çoban, 2012a: 346). Geertz'in bu önermelerinden yola çıkan ilkselci yaklaşım, millet ve etnik grup gibi kavramları eş anlamlı olarak kullanmakta, ulusların (milliyetlerin) yapısal ve işlevsel anlamda kabile veya etnik

gruplardan farklılığının bulunmadığını öne sürmektedir (Çoban, 2012a: 346). Bu açıdan ilkselci yaklaşıma göre, asıl önemli olan doğal ortamdaki yakınlıktır. Zira bu yaklaşımda toplumsal ilişkiler ve karşılıklı etkileşim herhangi bir değer taşımamaktadır. Dolayısıyla ilkselci yaklaşımın oldukça indirgemeci bir bakış açısına sahip olarak sadece ortak ata kavramı üzerinden milli kimlikleri ele aldığı görülmektedir. Bu nedenle bu yaklaşımın ırkçılığı içselleştirmiş bir milliyetçilik yaklaşımı olduğu ifade edilebilir. Gökalp'e göre (2007: 282), günümüzde ilkselci yaklaşımın akademik düzeyde savunucusu kalmamışsa da, bu durum ilkselci görüşlerin bazı milliyetçi gruplar tarafından içselleştirilmediği anlamına da gelmemektedir. Zira neo-naziler gibi, çeşitli ırkçı politik organizasyonların ilksel milliyetçilik algısı üzerinden fikirlerini şekillendirdiklerini günümüzde de görmek mümkündür.

İlk dönem milliyetçiliğinin ortadan kalkmasında, dört etkenden birinin veya bunların bileşiminin etkili olduğu söylenebilir. Bu nedenlerden ilki, çeşitli kabilelerin askeri bir lider tarafından ele geçirilmesi ve askeri, siyasi ve ekonomik bir birliğe girmeye zorlanmasıdır. Askeri bir imparatorluk kurulmuş ve kabile vatanseverliğinin yerine veya üstünde bir imparatorluk vatanseverliği doğmuştur. Kabileciliğin baskılanmasındaki ikinci etken, bir dinin belli bir kabile ya da milliyetten çıkması ve diğerlerine yayılmasıdır. Böylece, geniş bir inanç, ibadet, örf ve adet, kanun ve kültürden oluşan ve bazı durumlarda teokratik bir devleti andıran dünya dinleri doğmuştur. Bu dinlerin karizmatik önderleri, belli bir imparatorluk sınırlarının ötesine yayılan dini hareketler başlatarak, kabile bağılıklarını (ve dolayısıyla da milliyetçiliği) önemli ölçüde ortadan kaldırmışlardır. Kabile milliyetçiliğinin aşınmasına neden olan üçüncü etken ise, dil ve edebiyattır. Diller zamanla edebilemiş; yani yazıya geçmiştir. Geniş imparatorlukların ya da dini toplulukların kurulmasıyla ise, belli bir halkın edebiyat dili, normal olarak böyle bir imparatorluğun veya bir topluluğun edebi dili haline gelmiştir. Kabileciliğin aşınmasına neden olan dördüncü ve son faktör ise, ekonomiktir. Ziraî ve sınaî sanatların ilerlemesi, hayvan ve bitkilerin ehlileştirilmesi, sulamanın kullanılması, bakır, demir, kayıklar ve vagonların yaygın kullanımı gibi yeniliklerle birlikte, ekonomik gelişme kabile sınırlarını aşarak imparatorlukların kurulmasını sağlamış, kabile bağlarını ve dolayısıyla da kabile milliyetçiliğini aşındırmıştır (Hayes, 1995: 41-48). Bu süreç modern milliyetçilik teorilerine giden yolu açmıştır.

İlkselci yaklaşımın tersini öne süren modern milliyetçilik teorileriye, moderniteyi siyasî anlamda ulus-devlet yapılarının hâkim olduğu sanayileşmiş toplumlar ile ilişkilendirmekte ve ulus inşasını, yani yeni bir ulus yaratma durumunu, modernizmin en önemli işlevi olarak ele almaktadır. Bu yaklaşıma göre milliyetçilik, kökleri tarihî anlamda derinlere uzanan bir olgu olmayıp gerçekte modernitenin bir sonucudur. Modern milliyetçilik yaklaşımının öncülerinden olan Karl Deutsch, 1953 yılında yazdığı *Nationalism and Social Communication* adlı kitabında milliyetçiliğin gelişmesini, geleneksel toplumdan modern topluma geçişe bağlamıştır. Bu bağlamda modernist yaklaşımın en

önemli ve en merkezi vurgusu, milletlerin modernliği ve milliyetçiliğin olumlu yönüne dair görüşlerde yer almıştır. Bu anlamda milletler ve milliyetçilik; kapitalizm, sanayileşme, merkezi devletlerin kurulması, kentleşme, laikleşme gibi tamamen modernizmin sonucu olarak yaşanan gelişmelerin ürünü olarak ortaya çıkmıştır (Gökalp, 2007: 282). Dolayısıyla modernizmin tarihi, bize milliyetçiliğin tarihi hakkında da bilgi vermektedir. Öte yandan milliyetçilik, yalnızca bir toplumsal hareket türü ve politik bir ideoloji değil, aynı zamanda bir kültür biçimidir ve bir kültür biçimi olarak incelenmesi gerekmektedir (Smith, 1994: 147). Zira modern milliyetçiliğin teorik temellerinde, oldukça köklü bir biçimde kültür kavramı yer almaktadır. Bu bağlamda modern milliyetçiliğin en önemli temsilcilerinden olan Ernest Gellner'e göre (1994: 56-57); milliyetçilik, kültürel bir yapının modern devlet ile iç içe geçmesini gerektirmektedir. Gellner, devleti milli kültürün koruyucusu olarak değerlendirmektedir. Gellner'in yaklaşımına göre, eğer iki kişi aynı kültürel değerleri paylaşıyorlarsa, aynı ulusu oluşturmaktadır. Gellner'in bu yaklaşımında (1994: 28-49); ulusları oluşturan temel etmen de, kültürel unsurlar çerçevesinde bireylerin içselleştirdikleri değerleri içermektedir. Milliyetçilik tartışmalarına kültürel boyut üzerinden değinen bir diğer isim de Benedict Anderson'dur. Anderson, milletin ve milliyetçiliğin inşa edilmiş bir kültürel yapıt olduğunu öne sürerek milliyetçiliği "*hayali cemaatler*" kavramı üzerinden tanımlamaktadır (Anderson, 1995: 20). Milletlerin "*hayal edilmiş*" birer topluluk olduklarını vurgulayan Anderson, hayal edilmişlikle sahteliğin birbirine karıştırılmaması gerektiğinin altını net bir biçimde çizmiştir. İşte bu nokta, iki modern milliyetçilik teorisyeninin, Anderson ile Gellner'in, ayırdığı noktaya tekabül etmektedir. Gökalp'e göre (2007: 285); Anderson, haklı olarak Gellner'i eleştirerek onun icat edilmişliği, hayal ve yaratımla değil, uydurma ve sahtekârlıkla birlikte düşünerek yapıldığını öne sürmektedir.

Milletlerin inşasına ilişkin yukarıda ifade edilen tüm bu yorumlara rağmen, milliyetçilikler örnek olaylar üzerinde incelendiğinde görülmektedir ki, milliyetçiliğin unsurları arasında kesin bir ayırım yapmak mümkün değildir. Milliyetçilikte dil, din, soy gibi ilksel unsurlar ile kültürel unsurlar iç içe geçmektedir; zira 1776 Amerikan Devrimi, 1787 Sanayi (Buhar Makinesi) Devrimi ve 1789 Fransız Devrimi gibi, modern toplumun inşa edildiği önemli süreçler, modern ulusları ortaya çıkartmış olsa da, modernite öncesindeki kültür ve kimlik algılarını da ortadan kaldırılabilmemiş değildir. Üstelik ulusların temel kimliği de, modernizm öncesi dönemden gelen bu kültür üzerinden şekillenmektedir (Smith, 2002: 23-24). Örneğin dil gibi kimliğin oluşumunu belirleyen ilksel bir unsur, aynı zamanda o dili konuşan toplumun kültürünü de şekillendirmektedir. Dolayısıyla kültürün sınırları dilin sınırları ile şekillenmektedir. (Kösoğlu, 2006: 164) İşte ifade ettiğimiz bu sentezci görüşü savunanlar, ilksel milliyetçilikle modern milliyetçilik arasındaki uzlaşmacı bir arayışı temsil etmekte olup etno-sembolcüler olarak tanımlanmaktadır. Bu görüşün en önemli temsilcisi Anthony Smith'tir. Onun temsil ettiği Etno-sembolizm yaklaşım, milletin modern bir olgu olduğunu, yani "*millet yaratma süreçleri ideolojisi*" olarak görülen milliyetçiliğin, aslında 19. yüzyıl sonrasında ortaya çıkmış olan bir

ideoloji olduğunu savunmaktadır. Bununla birlikte Smith, özellikle Avrupa ve Orta Doğu'da, kökleri yüzyıllar öncesine kadar uzanan etnik toplulukların mevcut olduklarının da altını çizmekte ve bu etnik topluluklarla modern milletler arasında bir bağ bulunduğunu ileri sürmektedir (Akıncı, 2014: 143).

Diğer taraftan milliyetçilik teorileri üzerine kaleme alınan analizlerde, bir grup yazarın milliyetçilikleri toptancı bir anlayış çerçevesinde ele alarak ırkçılıkla ilişkilendirme ve çatışmaların kaynağı olarak gösterme eğiliminde olduğu da dikkat çekmektedir. Öncelikle milliyetçiliği bir çatışma kaynağı olarak görmek doğru değildir. Çünkü tarih, milli devletlerin ve milliyetçi kalkışmaların olmadığı dönemlerde de savaşların ve gerilimlerin olduğunu ve kitlesel kırımların gerçekleştiğinin örnekleri ile doludur (Bostancı, 1999: 38). Diğer taraftan bu noktada batıda hâkim olan görüş, batı tipi anayasal milliyetçilikleri iyi olarak değerlendirip diğer milliyetçi eğilimlerin tamamını ırkçı ilan etmek üzerinden şekillense de; aslında bu da sağlıklı bir bakış açısını içermemekte ve batının kendini beğenmiş tutumunu yansıtmaktadır. Aksine batılı milliyetçiliklerin, tarih boyunca sömürgeciliğin motivasyonunu sağladığı ve realite bakımından küreselleşme olgusu üzerinden günümüzde incelendiğinde bile, ırkçılıkla iç içe olduğu görülmektedir. Üstelik küreselleşmenin öncüsü olan toplumlar, göçmen karşıtlığı ve İslamofobi gibi ırkçı eğilimlerin de en canlı olduğu toplumlar olarak önümüzde durmaktadır. Oysa batıdaki algıya tezat oluştursa dahi, emperyalist nitelik taşımayan milliyetçiliklerin birçok nedene dayanarak ilerici olduğu açıktır. Bu da tek tip bir milliyetçiliğin var olmadığını ve milliyetçiliklerin tek bir tipolojiye indirgenemeyeceğini bir kez daha göstermektedir.

2. MİLLİYETÇİLİK TÜRLERİ

Modern anlamda milliyetçilik fikrinin miladı olarak 1789 yılında gerçekleşen Fransız Devrimi kabul edilmektedir. 1789 Fransız Devrimi'nin ardından, dünyanın çeşitli coğrafyalarında birbirinden farklı hassasiyetler ile şekillenen milliyetçilik türleri ortaya çıkmış veya tanımlanmıştır. Bu bağlamda ele alınacak olan milliyetçilik çeşitleri sivil milliyetçilik, etnik milliyetçilik, diaspora milliyetçiliği, liberal milliyetçilik, yayılmacı milliyetçilik ve anti-emperyalist milliyetçilik olarak sıralanabilir.

2.1. Sivil Milliyetçilik

Siyaset Bilimi literatüründe siyasi milliyetçilik olarak da tanımlanan milliyetçilik türü olan sivil milliyetçilik, devletin yönetsel faaliyetlerine vatandaşın katılımını esas alan bir milliyetçilik türüdür (Sayın, 2014: 295). Bu nedenle sivil milliyetçiliğin yurttaş milliyetçiliği şeklinde de ifade edildiği görülmektedir. Sivil milliyetçiliğin düşünsel kökenlerinin, Jean Jacques Rousseau'nun *Toplum Sözleşmesi* isimli eserine dayandığı kabul edilmektedir. Zira sivil milliyetçiliğin kurucusu, ulusun tek bir yöneticinin kişiliğinde somutlaşmasını reddeden ve cesurca onu halkla özdeşleştiren Rousseau

olmuştur (Carr, 1999: 20). Bu anlayışa göre millet inşası, yurttaşların birlikte yaşama arzusu çerçevesinde oluşturdukları irade beyanını yansıtan bir sözleşmeden beslenmektedir; yani ulus-devlet inşası, kültürel ve tarihi kimliklerin ağırlıklı olarak anayasacılık ve demokrasi çerçevesinde şekillenmesi üzerinden gerçekleşmektedir (Fukuyama, 2012: 136). Bu doğrultuda sivilizm, bahse konu olan sözleşmeyi mümkün kılan en temel etmeni oluşturmaktadır. Yurttaşların gönül rızaları ile birlikte yaşamak istemeleri ve bunu gerçekleştirmeleri, sivil milliyetçiliğin geçerlilik ve itibar kazanmasını güçlendirmektedir. Milletlin sözleşme üzerinden sağlanan rızası, bu anlamda milli devletin egemenlik kaynağını da oluşturmakta ve milli devlete meşruiyet sağlamaktadır.

2.2. Etnik Milliyetçilik

Etno-Milliyetçilik olarak da tanımlanan etnik milliyetçilik anlayışı, atalar ile ilişki kurularak kültür, soy, dil ve din gibi bazı öğeler üzerinden etnik temelde tanımlanan milliyetçilik türüdür (Sayın, 2014: 296). Atalar ile ilişki kuran bu özelliği nedeniyle etnik milliyetçiliğin teorik boyutta, ilksel milliyetçilik yaklaşımından beslendiği ifade edilebilir. Aynı zamanda etnik milliyetçilik anlayışının, birleşmeci milliyetçiliğin ve ırkçı milliyetçiliğin doğuşuna zemin hazırladığı da öne sürülmektedir. Bu anlamda birleşmeci milliyetçiliğin ve ırkçı milliyetçiliğin etnik milliyetçilik şemsiyesi altında ele alınabileceğini ifade edebiliriz.

Birleşmeci milliyetçilik, siyasi birliğini tamamlayamamış olan, yani devletsiz haldeki bir etnik kimlik grubunun, birleşme yoluyla bir devlet kurması hedefini yansıtmaktadır. Bu bağlamda birleşmeci milliyetçilik de, etnik kimlik üzerinden şekillenen bir milliyetçilik türüdür. Zira devletler bir kez egemen olarak tanındıktan sonra, kendilerini iç parçalanma ve dış saldırı tehdidi altında bulurlar. Ulusal duygular geliştiği ölçüde bu tehditler de azalır. Bu milliyetçilik türü çerçevesinde inşa edilen devletler denildiğinde, ilk akla gelen örnekler ise, Almanya ve İtalya'nın 18. yüzyılda siyasi birliklerini, prensliklerin ve şehir devletlerinin birleşmesi yoluyla tamamlamalarıdır.

Devletin içindeki her tür alt-grup gibi, iktidardaki hükümetlerin de, bu duygunun kışkırtılmasından çıkarları vardır. Devletin dışındaki ya da herhangi bir alt bölgesindeki gruplar karşısında, çıkarlarını artırmak için devletin yasal gücünü kullanmakta fayda gören her grubun, kendi taleplerinin meşrulaştırılması uğruna milliyetçi duyguları kışkırtmaktasinda çıkar beklentisi vardır. Dahası politikalarının etkisini artıran yönetsel tek-biçimlilik de devletlerin yararınadır. Milliyetçilik, bu tür devlet düzeyinde tek-biçimliliklerin dışa vurumu, itici gücü ve sonucudur (Wallerstein, 1995: 104).

Etnik milliyetçilik şemsiyesi altında ele aldığımız diğer milliyetçilik türü olan ırkçı milliyetçilik ise, *zenofobik* bir karakterde yabancı düşmanlığı fikri üzerinden şekillenmiştir. Bu anlayışta etnik kimliği oluşturan grup, diğer kimlik gruplarına karşı üstünlük iddiası taşıyarak diğer kimlik gruplarına karşı saldırgan bir tavır benimsemektedir. ırkçı milliyetçilik denildiğinde akla gelen

başlıca örnek Almanya’da Nazi Partisi’nin iktidarı döneminde uygulanan anti-semitist siyasettir. Bu konuda Amerika Birleşik Devletleri’ndeki Siyahî düşmanlığı ve son yıllarda Avrupalı kimliğine aşırı aidiyet hissedenlerde gözlemlenen *İslamofobi* de örnek olarak gösterilebilir.

2.3 Diaspora Milliyetçiliği

Diaspora milliyetçiliği, milliyetçilik türleri arasında etnik milliyetçilik şemsiyesi altında ele alınabilecek bir milliyetçilik türünü teşkil etmektedir. Diaspora milliyetçiliğinin ayrı bir başlıkta analiz edilmesinin en geçerli nedeni ise, diaspora milliyetçiliğinin etnik milliyetçilikten farklı olarak sosyo-ekonomik bir özünün bulunmasıdır (Çoban, 2012b: 67). Diaspora milliyetçiliği kavramı ile kendi anavatanının dışında yaşayan kimlik gruplarının, başka bir ülkedeyken, milli çıkarları doğrultusunda yaptıkları politik faaliyetler ifade edilmektedir. Bu tür diaspora milliyetçiliğine, dünya çapında ses getirebilen Yahudi diasporasını ve Amerika Birleşik Devletleri’nde güçlü bir biçimde faaliyetlerini yürüten Ermeni diasporasını örnek göstermek mümkündür. Bu noktada, çoğu zaman diasporadaki grubun, kendi kişisel çıkar beklentileri uğruna, milliyetçiliği bir araç olarak kullanabildikleri de bilinmektedir. Bu durumda milliyetçilik, teorik anlamda içinin boşaldığı bir sapma ile kavramsal tahribe uğramaktadır.

2.4. Liberal Milliyetçilik

Milliyetçiliğin ortaya çıkışını sağladığı kabul edilen 1789 Fransız Devrimi, bir burjuva devrimi olması nedeniyle liberal bir devrimdir. Bu anlamda 1789 Fransız Devrimi sonrasında gelişen milliyetçiliğin temelinde, liberal değerlerin barındığı ifade edilebilir. Bir başka ifadeyle, Fransız Devrimi sonrasında yaşanan Napolyon Savaşları, modern milliyetçilik olarak tanımlanan liberal milliyetçiliğin doğuşunda etkili olmuştur (Carr, 1999: 19). Benzer bir şekilde liberal milliyetçiliğin gelişimini etkileyen diğer bir olay, 1776 Amerikan Devrimi’nin de liberalizme yaslanmasıdır. Liberal milliyetçiliğin düşünsel kökenlerini, elbette Jan Jacques Rousseau’ya kadar geriye götürmek mümkündür. Ancak akımın en önemli temsilcileri Ernest Renan, John Stuart Mill ve Giuseppe Mazzini gibi isimler olmuştur.

Liberalizm, Kantçı Aydınlanma anlayışından beslendiği için literatürde, liberal milliyetçiliği olumlu olarak değerlendiren görüşlerin hâkim olduğu görülmektedir. Bu olumlu görüşlerin temelinde, liberal milliyetçiliğin dışlayıcılıktan çok, görünürde herkesi kapsayıcı bir düşünsel yaklaşımının bulunması ve sivillik vurgusu üzerinden şekillenmesi yer almaktadır. Liberal milliyetçiliğe yönelik olumlu bakış açısına sahip olan ve literatüre hâkim olan görüş, liberalizmin bireysel özgürlükleri ve demokrasileri destekleyen ideolojik bir temelini bulduğunu ve bu nedenle liberal milliyetçiliklerin “evrenselci bir özgürlük” anlayışını savunduğunu öne sürmesidir. Diğer taraftan milliyetçilik türleri içerisinde kapitalist modeli en fazla içselleştirmiş tür olan liberal milliyetçilik, sanıldığı kadar masum bir ideolojik yaklaşım değildir.

1789 Fransız Devrimi sonrasında, evrensellik iddiasıyla devrim ihracı anlayışı çerçevesinde ortaya konulan yol, bir sömürgecilik biçimi olarak gelişmiş ve liberalizmin özündeki serbest piyasa fikri doğrultusunda, batılı liberal devletlerin liberal olmayan Üçüncü Dünya uluslarını piyasalaştırarak sömürgeleştirmelerine ve bu doğrultuda sivillik algısına tezat yaratarak orduları görevlendirmesine ve hatta hiç de insani olmayan davranışlar sergilemelerine imkân tanımıştır. Bu anlamda liberalizmin özündeki serbest piyasa düşüncesi, kapalı ekonomiye sahip olan ülkelerin piyasalaştırılması görevini Avrupalı devletlere yüklemiştir. Bu nedenle Antonie Roger'ın da ifade ettiği gibi, Fransız ve İngiliz milliyetçilikleri, emperyalizm kavramını içselleştirmiş bir milliyetçiliktir. Sonuç olarak liberal milliyetçilik anlayışı, Avrupalı devletleri, kendi ordularını liberal olmayan ülkeleri piyasalaştırma hedefiyle görevlendirerek yayılcı milliyetçiliğin temellerini atmıştır (Roger, 2008: 54).

2.5. Yayılcı Milliyetçilik

Liberal milliyetçilik anlayışının anlatıldığı bölümde de ifade edildiği üzere, liberalizmin sömürgeci doğası, emperyalist karakterdeki yayılcı milliyetçilik anlayışının temelini oluşturmuştur. Yayılcı milliyetçilik anlayışı, her ne kadar etnik milliyetçilik şemsiyesi altında açıkladığımız birleşmeci milliyetçilik fikrine benzese de, bu yaklaşımın önemli bir farklılığı bulunmaktadır. Zira birleşmeci milliyetçilik anlayışında, aynı etnik grubu oluşturan insanların birleştirilmesi fikri esas teşkil ederken yayılcı milliyetçilikte, bir kimlik grubunun kimliksel ortaklığı bulunmayan coğrafyalarda egemenlik kurmasını içeren hırslı ve saldırgan amaçları politik yönelimleri belirlemektedir. Bu bağlamda yayılcı milliyetçilik anlayışına, emperyalist batılı devletlerin, Afrika'da koloniler oluşturması veya Nazilerin Polonya ve Çekoslovakya'yı işgal etmesi gibi tarihi olaylar örnek olarak gösterilebilir. Aynı şekilde yakın geçmişte tanık olunan bir gelişme olarak Rusya'nın Kırım'ı işgal ve ilhakına dönük politikası da yayılcı milliyetçilik olarak sınıflandırılabilir.

2.6. Anti-Emperyalist Milliyetçilik

Milliyetçilik, II. Dünya Savaşı'ndan önce Asya'da ve Afrika'nın bazı kısımlarında önemli bir kuvvet haline gelmeye başlamıştır. O dönemde yerli liderler, Avrupa'da eğitim görmeleri veya Avrupalılar ile diğer temasları sayesinde milliyetçiliği öğrenip, kendi ülkelerindeki kitleler arasında propagandasını yapmışlardır. Bu gelişmenin bir yansıması olarak II. Dünya Savaşı, Batı emperyalizminin reddedilip, yıkılmasında belirleyici bir dönem noktası olmuştur (Hayes, 1995: 215). Bu durum, II. Dünya Savaşı'nı takiben, sömürülen coğrafyalardaki halkların, yurtsever hislerle anti-sömürgecilik duygusu çerçevesinde birleşmesine neden olmuştur. Bu bağlamda sömürge coğrafyalarında gelişen milliyetçilikler, anti-emperyalist bir karakter üzerinden şekillenmiştir. Bu coğrafyalardaki halkların bağımsızlık bilincinin oluşumu da, kendi ulus-devletlerini kurmalarının önünü açmıştır (Sayın, 2014: 297-298). Bu anlamda mazlum milletlerdeki milliyetçiliklerin, yurt

savunması güdüsü üzerinden şekillendiği için milli olduğu kadar, ilerici bir nitelik taşıdığı da ifade edilebilir. Söz konusu durumu değerlendiren Hardt ve Negri ikilisi milliyetçiliğin ilerici niteliğini şu ifadelerle vurgulamışlardır (2012: 122):

“Bağımlı ülkelerdeki ulusçuluğun ilerici doğası son derece müphem olan başlıca iki işlevle tanımlanır. En önemlisi, ulus daha güçlü ulusların dışsal ekonomik, politik ve ideolojik kuvvetlerin tahakkümü karşısında bir savunma hattı olarak hizmet gördüğü oranda ilerici görünür. Bağımlı ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı, aslında hâkim kuvvetin kontrolünün dışına çıkma hakkıdır”.

İkiliye göre, anti-kolonyal mücadeleler ulus kavramını, işgalci düşmanı yenmek ve püskürtmek için bir silah olarak kullanmışlardır. Aynı şekilde anti-emperyalist politikalar da, yabancı sermayenin büyük gücü karşısında ulusal duvarlar dikmiş ve ulusal engeller üretmiştir. Ulus kavramı, tahakküm altındaki nüfusu ve kültürü aşağı gören hâkim söylemi etkisiz hale getirmekte ideolojik bir silah işlevi görmüştür. Ulus olma iddiası, halkın asaletini olumlarmış, bağımsızlık ve eşitlik taleplerini meşru kılmıştır. Bu durumların her birinde, ulus, tam da güçlü dış kuvvetler karşısında sağlam bir savunma hattı oluşturması nedeniyle ilerici bir niteliktedir (Hardt ve Negri, 2012: 122). Dolayısıyla anti-emperyalist milliyetçilik algısının temelinde, öz yurdunda hayatta kalma güdüsüyle oluşan milli refleks yer almaktadır (Yeniçeri, 2014: 172). Bu güdü de başkaları tarafından ötekileştirilerek sömürülmeye olan tepkiden beslenmektedir. Bu durumu yorumlayan Fanon da, kendi milli kimliğini ayakta tutabilmenin yolunun, başkaları tarafından ötekileştirilmeyi reddetmekten geçtiğini ifade etmektedir (Yeniçeri, 2014: 182).

Yukarıda ifade edilen hususlar göz önünde bulundurulduğunda, tarih boyunca çeşitli milliyetçilik türlerinin geliştiği görülmektedir. Bu milliyetçilik türleri incelendiğindeyse, liberal milliyetçilik gibi evrensellik iddiası taşıyan bir modelin dahi, küresel barışa katkı yapamadığı ve bunun aksine küreselleşmeyle birlikte Avrupa ırkçılığını ve sömürgeciliği motive ettiği görülmüştür. Özellikle günümüzde, “biz” olan grupları, kendilerine yabancı ve tehditkâr “onlar” a karşı etnik/dilsel bir kimlik takınmaya götüren duyguların gücü yadsınamaz. Etnik kimlik hareketleri, sık sık zayıflık ve korkudan kaynaklanan tepkiler, modern dünya devletlerini, dezavantajlı “diğerleri”ni kendilerinden uzak tutmaya yönelik barikatlar dikmeye yönelmektedir. İster gerçek, ister hayali tehditlere karşı, bu tür savunma tepkilerini körükleyen şey, yüzyılımızın üçüncü çeyreğinin karakteristiği olan, aşırı hızlı, temel ve eşine rastlanmadık sosyo-ekonomik dönüşümler ile milletlerarası nüfus hareketlerinin bir araya gelmesidir (Hobsbawn, 1995: 200-201).

Yukarıda belirtilen hususlar doğrultusunda günümüze gelindiğinde, hem batılı sömürgecilğe karşı olması nedeniyle anti-emperyalist modelin devamı sayılabilecek, hem de 20.yüzyılın ikinci yarısından itibaren anti-emperyalist modelin yeni sömürgecilik dalgası olan küreselleşme karşısında

aldığı başarısızlık nedeniyle, o modeli aşacak yeni bir milliyetçilik fikrinin tartışılmasına yönelik önemli bir ihtiyaç bulunmaktadır. Bu ihtiyacın karşılanması amacıyla *Betül Karagöz Yerdelen* tarafından teorileştirilen *Uluslararası Milliyetçilik* düşüncesi, akademik düzeyde dikkat çekici ve ezber bozucu bir yaklaşım sunmaktadır. Bu çalışmanın önümüzdeki bölümünde de, *Uluslararası Milliyetçilik* teorisi değerlendirilmektedir.

3. ULUSLARARASI MİLLİYETÇİLİK

Makalenin önceki bölümünde ifade edildiği üzere, günümüzde Amerika ve Avrupa'daki ırkçı-milliyetçilerin, küreselleşme kavramıyla milliyetçilik ideolojisini birleştirerek yeni bir evrensel milliyetçilik ideolojisi inşa etmeye çalıştıkları görülmektedir. Kuşkusuz bu inşa girişiminin arkasında küreselleşmenin, sömürgeciliğin güncel bir versiyonu olmasının etkisi bulunmaktadır. Bu nedenle evrensel milliyetçiler, küreselleşmeye karşı çıkarken, yeniden inşa ettikleri milliyetçiliklerini "evrensel" olarak tanımlamaktadırlar. Bu durumu örneklendiren Betül Karagöz Yerdelen çalışmasında şu ifadeleri kullanmaktadır:

"2018 yılının ilk ayında, Almanya'nın Koblenz şehrinde bir araya gelen Almanya, Fransa, İtalya ve Hollanda milliyetçi liderlerinin başını çektiği bir grup kendilerinin "Evrensel Milliyetçi" olduklarını iddia etmişlerdir. Ancak Batı kültürünü esir alan egoizm hastalığından kopamadıkları da anlaşılmıştır. Zira evrensel Milliyetçiliği, Anglo-Sakson dünyanın ve Avrupa kıtasının uyanışı olarak sunmuşlardır. Küreselleşme, Avrupa Birliği ve Avro karşıtlığının yanı sıra, asıl olarak İslam karşıtlığını öne süren ve aslında klasik Avrupa sağcıları olan bu Batılı liderlerin, evrenselliği ve milliyetçiliği bağdaştırmaya çalıştıkları ortadadır" (Karagöz Yerdelen, 2018: 76).

Anlaşılabacağı üzere evrensel milliyetçilik olarak sunulan düşünce, klasikleşmiş Avrupa sağının hastalıklı düşüncesini yansıtmakta olup sömürgeciliğe motivasyon sağlayan Fransız Devrimi sonrası milliyetçiliğinin güncellendiği ideolojik bir yaklaşımdır. İfade edilen Batı tarzı bu hastalıklı düşüncenin etkisizleştirilmesi ve özellikle küreselleşmenin anti-empyalist milliyetçi hareketlerde yarattığı hasarın iyileştirilmesi için, yeni bir milliyetçilik anlayışının inşa edilmesine yönelik kuramsal çapta bir ihtiyaç doğmuştur. İşte tam da bu ihtiyaçtan hareketle, Prof. Dr. *Betül Karagöz Yerdelen* tarafından 2018 yılında yazılan *Türk Siyasî Hayatında "Devlet Bahçeli" Etkisi ve Uluslararası Milliyetçilik* adlı kitabın dördüncü bölümü, konunuzla ilgili olarak son derece dikkat çekicidir. Okuyucusuyla yeni buluşan kitap, *Uluslararası Milliyetçilik* hakkındaki teorik yaklaşımı ile alan yazınındaki eksiği doldurmaya yönelik teorik bir girişim ve entelektüel açıdan önemli bir gelişmedir.

Yerel ve konjonktürel koşullar hesaba katıldığında anlaşılmaktadır ki, *Uluslararası Milliyetçilik*, yeni bir dünya görüşü olarak Uluslararası İlişkiler disiplinde ve uluslararası politika zemininde klasik milliyetçiliklerin aksine, saldırganlıktan uzak durarak barışçıl nitelik taşıyan sorun çözücü ve

yapıcı bir milliyetçilik teorisi olarak kaleme alınmıştır. Betül Karagöz Yerdelen bu bağlamda kendi geliştirdiği teorik yaklaşımı şu şekilde ifade etmektedir(2018: 82):

“Uluslararası Milliyetçilik, milli kimliklerin/kültürlerin verili veya sonradan kazanılmış varlığını, belki çoğu mit halindeki değerler bütünü ve ulusların her alandaki gelecek ülküsünü kabul etmekte ve milli kimlikleri reddetmemektedir. Uluslararası Milliyetçilik, “karşı-kimlikler, onlar, ötekiler ve sadece üstünler olarak biz” gibi kavramlara sığınmadan, bu kavramları her hangi bir hegemonik üstünlük iddiasına taşımadan, “hepimiz, herkes, biz” kavramlarının içini dolduracak gelişmiş bir zihniyet ve algılama düzeyi oluşturarak, süreci uluslararası ilişkilerin dinamiği haline getirmeyi amaçlamaktadır.”

Karagöz Yerdelen’in yaklaşımı bağlamında uluslararası milliyetçiliğin temel savının, millilik ile uluslararası zeminde genel geçer kabullerin ve bağlayıcılığın birleşmesini sağlamak olduğu ifade edilebilir. Zira Uluslararası Milliyetçilik, milliyetçiliğin başlıca argümanı olan *millilik* ile uluslararası ilkesel genel geçerliliğin ve bağlayıcılığın bir araya gelmesini gerektiren bir dünya görüşü ve hayati algılayış biçimi olarak sunulmaktadır. Bu durum ise, egoizmin en küçük bir lekesi ile kirlenmesine imkân tanınmayacak olan milliliğin, kendiliğinden gelişecek olan ilkesel bağlayıcılığını ifade etmektedir. İşte bu durumda milli olanın güvenilir tikelliği, tümelliğin genel-geçerlilik ilkesine ters düşmeyecektir. Zira Karagöz Yerdelen’e göre, milli olanın korunması ve geliştirilmesinde, diğer ulus-devletlerin zararına hareket etmeme ilkesi yaşam bulacaktır (Karagöz Yerdelen, 2018: 82). Karagöz Yerdelen’in bu yaklaşımı, sömürgeciliği motive eden millilik anlayışından fersah fersah uzak konumlanmakta ve tüm ulusların egemenlik haklarına saygı duyarak insanlık için, yeni bir hakkaniyet arayışını temsil etmektedir.

Yazara göre, *Uluslararası Milliyetçilik*, aynı zamanda ulusal çıkarların, uluslararası genel ilkeler doğrultusunda korunup geliştirilmesini sağlayacak bir teorik yaklaşımdır. Bu nedenle yazar, ulusal çıkarların çatışması durumunu önlemek amacıyla, uluslararası danışma/müzakere ve dayanışmayı etkili bir süreç olarak öne çıkararak dayanışmanın etkili bir uluslararası dinamik haline geleceğini öngörmektedir. Yazar bu fikrini şu söyleriyle ifade etmektedir:

“Danışma, zaten genel-geçer ilkeler bağlamında müzakere etme edimidir. Müzakere süreçleri, Uluslararası Milliyetçiliği harekete geçiren bir dinamik halini aldığı anda, ulus-devletlerin milli plan ve projelerinin de, uluslararası genel ilkelere ve kurallara aykırı olmaması sağlanabilecektir. Uluslararası danışma ve dayanışma ortamının inşa edilip kurumsallaşması, günümüzün çok merkezli emperyalizmine karşı, Uluslararası Milliyetçiliğin güç kazanmasını sağlayacak ve emperyalizmin önce kontrolünü sonra da sınırlandırılmasını mümkün kılacaktır”(Karagöz Yerdelen, 2018: 83).

Yazarın bu yaklaşımı bağlamda Uluslararası Milliyetçilik anlayışının, emperyalist taleplerin dizginlenerek yok edilmesini amaçlayan bir teorik çerçeve üzerinden şekillendiği görülmektedir. Bu

kuramsal yaklaşım, emperyalizmin yok edilmesi üzerinde yoğunlaşan Marksist yaklaşımdaki taleplere de kısmen cevap verebilme potansiyeli taşımaktadır. Ancak Marksizmin sınıf dinamiğine, Uluslararası Milliyetçiliğin ise ulus dinamiğine dayandığını vurgulamak gerekmektedir.

Öte yandan yazara göre, son derece önemli bir tutum olarak *Uluslararası Milliyetçilik*, milliyetleri farklılaştırıcı, dışlayıcı ve ötekileştirici hiçbir ayrıma izin vermeyen bir kabulle, ulusları birbirini tamamlayan ve geliştirip teşvik eden aktörler olarak bir arada tutacak bir tutkal gibidir. Bu anlamda yazarın Uluslararası Milliyetçiliği, tüm dünya için bir tutunum etmeni olarak gördüğü anlaşılmaktadır. Bu bağlamda ulus-devletlerin ve ulus-devlet milliyetçiliklerinin, tüm ulus-devletler ve insanlık için, genel-geçerlilik taşıyan ilkesel iyinin ortaya çıkarılmasına etki etmesi beklenmektedir. Bu etkiyle dünyanın görece bütün uluslarının, ortak duyu ve ortak aklın bir gereği olarak; yani gönüllü biçimde "*danışma ve dayanışma*" sürecinde sorumluluk paylaşmak durumunda kalması muhtemeldir. Yazara göre, tekil ulus-devletlerin veya çıkarları uzlaşan grup ulus-devletlerin hegemonik denetimleri güç kaybedecek, bunun yerini tümel bir danışma ve dayanışma kurumu olarak Uluslararası Milliyetçiliğe dayalı "*ortak-duyu - ortak-akıl ve birbirini tamamlayan uluslar*" alacaktır. Bu nedenle içinde örtük halde zoru barındıran hegemonik rıza gerilerken, "*ortak-duyu, ortak-akıl ve birbirini tamamlayan uluslararası düzen*" giderek kurumsallaşacaktır. Bu bağlamda Uluslararası Milliyetçilik, tümel danışma ve dayanışma gerekliliğini öne çıkararak, ortak-duyunun, ortak-aklın ve birbirini tamamlama bilincinin zaferini sağlayacak bir yaklaşım olarak sunulmaktadır. Teoriye göre, böylece tüm insanlığı ilgilendiren genel çıkarlar ekseninde, ulus-devlet çıkarları da gerçek anlamda özgürlüğe kavuşacaktır. Sistemsel bir danışma ve dayanışma durumu, dünya uluslarının genel ortak çıkarları ile birlikte, ulus-devletlerin kendi milli çıkarlarının uyumunu olanaklı hale getirecektir (Karagöz Yerdelen, 2018: 83-84). Karagöz Yerdelen'in *birbirini tamamlayarak özgürleşen* uluslar yaklaşımı, âdeta Küreselciler tarafından "*Yerel olan evrenseldir*" söylemi üzerinden geliştirilip, ulus-devletleri hedef alan ve alt kimliklerin öne çıkarılmasına, hatta ulusların parçalanma riskine cevap niteliği taşımaktadır. Karagöz Yerdelen, kapitalist küreselleşmeci yaklaşımı şu ifadesiyle yanıtlamaktadır:

"Yerel olan uluslararasıdır, yerellik ancak tamamlayarak ve tamamlanarak özgür olabilir, çünkü gerçek özgürlük bütün olunca gerçekleşir; tamamlayan ve tamamlanan olarak özgürleşilemiyorsa ya sömürülen ya da sömüren iki zıt taraf vardır"

Yazar tarafından formüle edilen bu yaklaşım, kimlikler kaosuna ve dahası kimliksizleşmeye dair, çağımız sorunlarına köklü bir çözüm sunmaktadır.

Uluslararası Milliyetçiliği bir dünya görüşü, hayatı algılayış ve yaşayış biçimi olarak inşa etmek, kurumsallaşmasını hızlandırmak, ulus-devletlerin tikel çıkarları ile insanlığın tümel çıkarları arasında denge sağlayabilecektir. Uluslararası Milliyetçi anlayışın, yayılan bir değere dönüşmesi ve ulus-devletlerin siyasaları, stratejileri kadar, bir toplumsal ethos olarak da kabullenilmesi ve hatta

doktriner bir nitelik kazanması, bu sayede tüm insanlığa yönelik genel-geçer ilkeler bütünü olarak kurumsallaşması, dünya düzeninde köklü değişikliklere ve adalet kadar hakkaniyetin de uygulanabilir olmasına yol açabilecektir. Zira Karagöz Yerdelen'e göre Uluslararası Milliyetçilik, bir taraftan kendi tikel beklentileri içine hapsolmuş ulus-devletlerin emperyalist hedeflerini dizginleyecek, diğer taraftan da, dünya zamanının gelişim çizgisini yakalayamamış başarısız devletleri, uluslararası hedeflerle teşvik ederek hegemonik olmayan bir ortak-duyu ve ortak-akıl bağıyla geri kalmış ulus-devletlerin gelişmesinde itici güç olacaktır. Bunun başlıca formülü, birbirini tamamlayan uluslararası bir düzenin kurulabilmesidir. Böyle bir kurumsallaşma da, günümüzün küreselleşmeci kurumlarına karşı önemli bir alternatif sunacaktır (Karagöz Yerdelen, 2018: 84). Dolayısıyla Betül Karagöz Yerdelen tarafından kuramsallaştırılan Uluslararası Milliyetçilik yaklaşımı, emperyalizmin günümüzdeki aşaması olan Küreselleşmeye karşı, adil ve insanca yaşanılabilir bir dünya arayışını temsil etmektedir. Yaklaşım bu nedenle bir alternatif küreselleşme hareketi olarak da yorumlanabilir.

Karagöz Yerdelen'in üstünde durduğu son derece anlamlı bir başka husus daha bulunmaktadır. Bu da kuramın pratik karşılığının oluşturulması; yani kurumsallaşması ihtiyacının ifade edilmesi ve bunun yolunun açıklanmasıdır. Yazar bu bağlamda, Ankara'da bir *Uluslararası Milliyetçiler Birliği Merkezi*'nin açılmasını öngörmektedir. Yazara göre, zaman içinde dünya uluslarının ortak-danışma, müzakere, tamamlayıp-tamamlanma kurumuna dönüşebilecek olan bir Uluslararası Milliyetçiler Birliği'nin kurulması, başlangıç aşamasında büyük önem taşımaktadır. Yazar böyle bir birliğin kurulmasını, bu çağın en hayati ihtiyaçlarından biri olarak değerlendirmektedir. Çünkü ulus-devletleri her boyutta tek-tipleştiren ve onları yalnızca iktisadi unsurlar olarak gören Küreselleşme projesi karşısında; Uluslararası Milliyetçilik ile iktisadi, siyasi, kültürel ve toplumsal alanlarda, yönetim, hukuk ve güvenlik konularında sistemsel bir değişim sürecinin başlatılması amaçlanmaktadır. Böylece çağı yakalayamamış ülkelerde, hızlı bir gelişim ve kalkınma sürecine geçilmesi de öngörülebilir. Bu bağlamda Uluslararası Milliyetçilik Hareketi'nin mümkün olduğunun kabulü, sürekli bir merkezinin açılması, bu merkezin zirveler ve forumlar yaparak uluslararası danışma ve dayanışma sürecini başlatması ile mümkün olabilecektir. Karagöz Yerdelen'e göre, bu amaçla dünyadaki milliyetçi partiler arasında sürekli işbirliğinin sağlanması temel hedef olarak belirlenmelidir (Karagöz Yerdelen, 2018: 86-87). Karagöz Yerdelen'in bu önerisi, Sosyalist Enternasyonallerin başarısız bütünleşme deneyimlerini anımsatmaktadır. Geçmişte emperyalizme karşı arayışların somutlaşması anlamında, işçi hareketlerinin sınıfsal mücadele üzerinden denediği, ancak başarısız olduğu Sosyalist Enternasyonel deneyimin izi bütünüyle silinmemiştir. Dolayısıyla Karagöz Yerdelen'in yaklaşımında, yeni bir arayış ve örgütlenme isteği ile milliyetçi paradigma üzerinden, yeni bir anti-emperyalist modelin ortaya konulmaya çalışıldığı görülmektedir. Ancak dünya üzerindeki milliyetçi partilerin tamamının bir araya getirilmesinin ne ölçüde başarılı olabileceğini şu aşamada öngörmek çok mümkün

olmadığı için bunu zaman gösterecektir. Ancak böyle bir birlikle, dünya milliyetçilerinin ses getirecek bir buluşmasının gerçekleşmesi de hiç şaşırtıcı olmayacaktır.

Karagöz Yerdelen'in "egoist milliyetçilik hastalığı" olarak tanımladığı Batı tipi milliyetçilik, hâlâ uluslararası danışma ve dayanışmadan uzaktır ve bu anlayış "tamamlayan ve tamamlanan olarak özgürleşme" kavramının da bütünüyle dışındadır, çok güçlü halde yerel egoizm içermekte; yani özde kendini beğenen batılı ulusların ırkçı yaklaşımlarını yansıtmaktadır. Karagöz Yerdelen bu egoist hastalığı şu şekilde özetlemektedir (2018: 88):

"...Bu yaklaşım aslında, 19. Yüzyılın İmparatorluklarına karşı yürütülen bir başkaldırı formülü olarak gelişmiştir. Dolayısıyla bugün için dünya zamanının gerisinde kalmış gerici bir harekettir ve hem emperyalist hem de ayrımcı bir nitelik taşımakta olup ötekileştiricidir. Üstelik Avrupa'daki göçmen düşmanlığını da beslemektedir. 20. Yüzyılın sosyalist hareketleri ise, evrenselci bir dayatma olarak işçi sınıfı tabanı üzerinden yükselmiştir ama işçi sınıfının, kendi içerisinde çıkan sosyal demokrat hareketler ile önce uysallaştırılması, sonra da dizginlenip pasifleştirilmesiyle, sosyalist hareketler başarısız olmuştur. Tüm bu süreç neticesinde günümüz dünyası, küresel hegemonyanın etkisi altında tüketim toplumundan oluşmuş ve alternatifsiz bırakılmıştır. Oysa geleceğin dünyası tahmin edilemeyecek kadar risk taşımaktadır ve her bir ülkenin geleceği de, tıpkı bütün insanlık gibi, değerlerinin içi boşaltılmış bir işçi sınıfına veya küreselleşmenin aşırılaştırdığı ideal yoksunu tüketim toplumuna ya da kendi yerelliklerini milliyetçilik sanan sözde evrenselci Batılı egoistlere bırakılamayacak kadar önemlidir. Bu mevcut üç toplum modelinin dışında emperyalist küreselleştirmeciler ve bir de radikaller kalmaktadır. Elbette geleceği küreselleştirmecilere ve radikallere emanet etmekse, asla mümkün değildir."

Yazarın tanımı düşünüldüğünde *Uluslararası Milliyetçilik*, zaten açık denizde boğulmak üzere olan insanlara atılmış bir can simidi gibi görünmektedir; bu koşullarda *Uluslararası Milliyetçilik* teorisi, insanlığın ve dünya düzeninin tercihi olabilecek *a priori* bir potansiyele hiç işlenmemiş haliyle bile sahiptir.

Betül Karagöz Yerdelen'in öne sürdüğü *Uluslararası Milliyetçilik* yaklaşımının özü, ulus-devletlerin, milli kimliklerin/kültürlerin farklılıklarını yok etmeden, kültürel ve iktisadî olarak birbirini tamamlamasının sağlanmasıyla milletlerin de, gerçek anlamda özgürleştirilmeleridir. Karagöz Yerdelen'in kitabında, bu teorinin danışmayı arttırması bağlamında dikkat çekici açıklamalarda bulunmuştur. Özellikle aşağıdaki açıklaması dikkat çekmektedir:

"...Ulus-devletlerin tarih boyunca ebrulaşmış siyasî ve toplumsal yapısına dokunmadan, bu uluslardan "merhamet-hakkaniyet ve kalite" üçlüsünü açığa çıkaracak bir dünya düzeni ve dünya mozaği inşa etme girişimidir. Uluslararası Milliyetçi Hareket, tüm dünyada ortak-duyu

ve ortak-akıl üretmekle varılacak olan bir danışma/müzakere, dayanışma ve tamamlanma sürecini harekete geçirmek demektir. Betül Karagöz Yerdelen'e göre, böyle büyük bir harekete ve birbirini tamamlayan ulus anlayışının giderek kurumsallaşacak ilk adımına, Doğu ile Batı'nın bulunduğu yerden, dünyanın yükselen değeri olan Türkiye'den başlanması, en doğru karar ve en gayretli girişim olacaktır. Bu büyük hedef için, öncelikle dünyanın bütün milliyetçi partilerine açık olacak yeni bir birlik ve bu birliğin merkezinin kurulması gerekmektedir. Uluslararası birlik sayesinde, güçlü bir ortak-akıl oluşması sağlanacaktır. Bu bir birliğin kurulması, dünya düzeni ve zamanın iktidarları üzerinde Kapsayıcı İktidar etkisi yaratacak, emperyalizme karşı verilen mücadelenin kazanılması şansını çok arttıracak, ulusların egoizmini sınırlayacak ve ülkelerin gelişim hızını yükseltecektir" (2018: 89-90).

İfade edilen tüm bu teorik yaklaşım çerçevesinde Betül Karagöz Yerdelen kitabında, Uluslararası Milliyetçi Hareketler Birliği inşasının tamamlanması ve kurumsallaşmasının, hangi sonuçlara yol açabileceği üzerinde de durmuş ve bunları maddeler halinde sıralamıştır. Bu maddeler şunlardır(2018: 92-95):

“● *Uluslararası Milliyetçi Hareketler Birliği / Uluslararası Milliyetçiler Birliği, giderek güçlenecek ve önemli çalışmalara öncülük ederek dünyada gölge Birleşmiş Milletler etkisi yaratacaktır.*

● *Merkez, tüm dünyada milliyetçiliği uluslararası kılarken, 19. Yüzyılın gerici yerel egoizmini geçersizleştirip, dünya düzenindeki ırkçı tahribatı önleyecek, göçmen sorununda işbirliğini arttıracaktır.*

● *Etnik kimliklerin, emperyalistlerin vekâlet silahı olarak kullanılmasını engelleyecek ve aynı zamanda kimliksizleşmeyi de önleyecektir.*

● *İktisadi gelişmenin, demokrasinin ve adaletin dünyaya yayılmasına öncülük edecek, koşulların bireylerle birlikte, milliyetler ekseninde de iyileştirilmesini zorlayacaktır.*

● *Milli politikaların gelişmesini tetikleyecek, eğitimden sağlığa, savunmadan üretime, sanattan-bilimden teknolojiye kadar, ülkelerin kendi ihtiyacına dönük milli politikaların geliştirilip uygulanmasına fırsat yaratılacaktır.*

● *Gelecek nesillerin birer yurtseverler olarak insancıl erdemlerle yetişmesinde rol oynayacaktır.*

● *Emperyalist devletlerce ülkelere uygulanan üretim kotalarını geçersizleştirecek, gelişmekte olan ulus-devletler üzerindeki tarım ekimine ve sanayii üretimine getirilen üretim /kota baskısını ortak-akıl girişimle kıracaktır.*

● *Birey refahını önceleyen sivil topluma dayalı Batı milliyetçiliği ile emperyalizmle mücadeleyi önceleyen devlete dayalı Doğu milliyetçiliği arasındaki aşırı farkı dengeleyecek, bireylere ve onların milletlerine saygılı denememiş yeni bir ortaklık zemini doğuracaktır.*

● *Uluslararası Milliyetçi Hareketler Birliği Merkezi, birçok sorunla ilgili farkındalık yaratırken, fark edilen ve zaten var olan sorunlarınsa, çok daha etkili bir biçimde çözümüne katkı sağlanacaktır.*

- *Kültürlerarası ilişkileri güçlendirirken, kamu diplomasisi, uluslararası imaj çalışmaları ve doğrudan diplomasi çalışmaları için de çok önemli imkânlar sunacaktır.*
- *Ulus-devletçiliğin çok boyutlu güçlenmesine öncülük yaparken, emperyalizmin de her alanda etkisizleştirilip çökertilmesine katkı sağlayacaktır.*
- *Uluslararası Milliyetçilik, model arayışında olan Barış Çalışmaları için, yeni ve etkili bir seçenek olarak belirecektir. Ayrıca farklı kültürlerle ve dünya toplumları ile kültürlerarası iletişim imkânları ve isteği artacak, dünya barışına katkı yapacaktır.*
- *Ekonomik ilişkiler üzerinde büyük etki yapacak, ulusların sömürülmesine değil, kalkınmasına dayalı, yeni bir iktisadi düzenin kurulmasında itici güç olacaktır.*
- *Gümrük savaşlarını bitirecek, gümrüğü emperyalistlerin silahı olmaktan kurtaracak ve küresel kapitalizmin ulus-devletler üzerindeki yıkımını engelleyici büyük bir güç açığa çıkaracaktır. Öte yandan ise, silah satımının kontrol altına alınmasını zorlayacak, terörist örgütlerin ve ulus-dışı yapıların silahlanmasının önünün kesilmesine hizmet edecektir.*
- *Uluslararası Milliyetçiliği, Kurucu İlke olarak kabul edecek olan Uluslararası Milliyetçi Hareketler Birliği, zamana ve mekâna göre öne çıkan yerel, konjonktürel ve küresel sorunların, Uluslararası Milliyetçi zihniyetle çözümünde büyük katkı sağlayacak, bu amaçla tüm dünyada devlet yapılanması ve sivil toplum arasında, itibarlı bir konuma gelecektir.*
- *Despotik yönetim biçimlerinin yerlerini, en önemli milli varlık olan millet (ulus-halk) ve aynı zamanda birey temelinde, demokratik yönetim anlayışına bırakması için çalışacaktır.*
- *Yerel koşullarda halledilemeyen kadın hakları, insanî sorunlar ve benzer nitelikteki, bireylere ait güncel meselelerin hem çözümü veya koşulların iyileştirilmesi yönünde olumlu katkısı olacaktır, hem de bu meselelerin örtbas edilmesi, görmezden gelinmesi veya köklü sorunların gerisinde kalması ise uluslararası etki sayesinde önlenecektir.*
- *İnsan hakları, hukuk devleti, hakkaniyete dayalı yaşam koşulları, bireysel hak ve özgürlüklerin gerçekleşmesi, iş yaşamının iyileştirilmesi vb. gibi ileri toplumlara özgü, hayat kalitesinin artırılmasında, ortak-akıl etkili olacak, yüksek yaşam standardı, yaşamı algulayış biçimi yerleşip kurumsallaşacaktır.*
- *Uluslararası Milliyetçilik, ülkelerin uzlaşma imkânlarını arttıracak, kendi milli imkânlarını çağa göre geliştirmeye yöneltecek ve ülkelerarası aşırı farklılaşmayı önleyecektir. Çağdaş ulus-devletlerin etnik yapı esasına göre parçalanarak emperyalizmin ihya edilmesinin durdurulmasına çalışılacaktır.”*

Yukarıda ifade edilen sistemseller değişikliklerin gerçekleşmesi ideali doğrultusunda, Türk milliyetçilerine oldukça önemli görevler düşmektedir. Zira teorisyeni tarafından, bu teorinin geliştiği coğrafyada, pratiğinin de kurumsallaştırılması istenmektedir ve bu göreve her Türk vatandaşının talip olması beklenmektedir. Bu bağlamda Türkçülük Manifestosu'ndan olduğu kadar, Türk Ulusal Bağımsızlık Savaşı'nın da, anti-emperyalist özünden beslenmekte olan Türk milliyetçileri, böylesine kapsamlı bir teorik yaklaşımın, pratik uygulamasına öncülük etmek görevini üstlenmeye çağrılmaktadır. Doğu ile Batı dayanışması çerçevesinde, tatmin edici bir gelişme elde edilebilirse, *Uluslararası Milliyetçilik* yaklaşımının, jeopolitik önemi nedeniyle merkezi konumda bulunan

Türkiye’de ortaya çıkması ayrıca simgesel ve imgesel değer taşımaktadır. Betül Karagöz Yerdelen hareketin merkezinin Ankara’da olmasının önemini şu sözlerle anlatmaktadır(2018:131):

“...Doğu ile Batı’nın birleştiği yer olan Türkiye’nin merkezinde, Ankara’da açılacak bir Uluslararası Milliyetçilik Merkezi, dünya düzenini ciddi anlamda etkileyebilme potansiyeline sahip olacaktır”

Ayrıca Karagöz Yerdelen kitabında, Uluslararası Milliyetçilik Merkezi’nin Ankara’da açılması ve kurumsallaştırılmasında, MHP lideri Dr. Devlet Bahçeli’nin öncülüğünü beklediğini de açıkça belirtmiştir. Elbette böyle bir merkeze dünyanın diğer ülkelerindeki milliyetçi partilerin nasıl yaklaşacağı sorusu henüz yanıt bulmuş değildir. Ancak tarihî tecrübeler incelendiğinde, Türk Ulusal Bağımsızlık Savaşı deneyiminin mazlum milletler üzerindeki etkisi görülmekte ve Türkiye’nin aktif bir destek vermemesine rağmen; Türk Devrimi ve Türk Bağımsızlık mücadelesinin yarattığı etki üzerinden Bağlantısızlar Hareketi organizasyonunun ve Üçüncü Dünyacılık fikrinin geliştiği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda Türk milliyetçilerinin, teorik ve pratik anlamda yeni bir dünya düzenine yönelik bir inşa çabasına girmelerinin, en azından mazlum milletler nezdinde karşılık bulacağı öngörülebilir. Buna bağlı olarak batılı milliyetçilerin de, uzlaşya zorlanacağı ve *Uluslararası Milliyetçiler Hareketi*’ne dâhil olmayı isteyecekleri, bu yeni dünya birliğinin dışında kalmaları halinde kaybedeceklerini göze alamayacakları öngörülebilir. Böyle bir işbirliği ortamının oluşması bile, Batılı milliyetçilerin saldırgan düşüncelerini törpüleyecektir. Ancak Karagöz Yerdelen’e göre, dünyada asıl zaruret olan emperyalizmin dizginlenebilmesidir. Birliğin temel görevi de bu olmalıdır.

SONUÇ

Sonuç olarak modernizmin bir yansıması olan milliyetçilik ideolojisinin fikirsel temellerinde, modern döneme ait kavramlar ile modernizm öncesi döneme ait değerler iç içe geçmiştir. Bu durum milliyetçiliğin çeşitli teorik yaklaşımlarla incelenmesine yol açtığı gibi, tarihin işleyişi içerisinde çeşitli milliyetçilik yaklaşımlarının gelişmesine de sebep olmuştur. Bahse konu olan milliyetçilik türleri içerisinde, ilerici nitelik taşıdığı düşünülen anti-emperyalist milliyetçilik anlayışı, 20.yüzyıldaki Türk Ulusal Bağımsızlık Savaşı örneğinde olduğu gibi, sömürgeciliğe karşı önemli bir duruşu temsil etmiştir. Ancak sömürgeciliğin inovasyonu ile gelişen küreselleşme süreci veya bir başka deyişle küresel kapitalizm, antiemperyalist milliyetçiliklerin ağır hasarlar almasına sebep olmuştur. Antiemperyalist milliyetçiliklerin aldığı hasar, ulus-devletlere yansımış ve küreselleşmeciler tarafından ulus-devletlerin sonunun geldiği iddia edilmiştir. Bu aşamada, küresel kapitalizmin saldırısı karşısında gerek ulus-devletleri yaşatmak, gerekse emperyalist saldırganlığı dizginlemek amacıyla yeni bir teorik yaklaşımın geliştirilmesi önemli bir ihtiyaçtır. Söz konusu ihtiyacın karşılanması amacıyla, *Betül Karagöz Yerdelen* tarafından üretilen *Uluslararası Milliyetçilik* teorisi, kapitalizme alternatif bir küreselleşme modeli olarak oldukça dikkat çekmektedir. Betül Karagöz Yerdelen de,

kitabının önsözünde bu genel sorumluluğa işaret etmektedir. Bu bağlamda yazar şunları söylemektedir:

“Bu kitap (4. Bölüm), henüz yazımı sürmekte olan Uluslararası Milliyetçilik kitabımızın mini bir örneğini oluşturmaktadır. Türk Milliyetçiliği, Uluslararası Milliyetçiliğe evrilmiştir ve Uluslararası Milliyetçiliğin de, bir an önce kurumsallaştırılması gerekmektedir. Böyle bir tarihi görev, başta Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Dr. Devlet Bahçeli olmak üzere, hepimize büyük sorumluluk yüklemektedir. Bu büyük dünya-görevini başaracağımıza olan inancım tamdır”

Alternatif - küreselleşme modeli ve aynı zamanda bir evrenselleşme modeli olarak da değerlendirilmesi gereken *Uluslararası Milliyetçilik* teorisi, tarih boyunca birbirine karşıt ve hatta düşman hale getirilmiş olan milletleri ve milliyetçilikleri, ortak-aklı esas alan bir yaklaşım çerçevesinde, *müzakere* ve *dayanışma* sürecinde “birbirini tamamlayanlar ve tamamlananlar” olarak buluşturmayı amaçlamaktadır. *Uluslararası Milliyetçilik* teorisi, ulus-devletlerin varlığını sürdürebileceği yeni bir sistemsel yaklaşım ortaya koymakta ve ulusları *birbirinin tamamlayıcısı* oldukları sürece “özgür” saymaktadır.

Yukarıda ifade edilen hususlar doğrultusunda, Karagöz Yerdelen tarafından geliştirilen *Uluslararası Milliyetçilik* kuramına ilişkin şunu da belirtmek gerekir; incelediğimiz kitabın önsözünde de aktardığımız üzere, yazarın yazımı devam eden Uluslararası Milliyetçilik isimli yeni bir kitaptan bahsettiği görülmektedir. Bu da bize ilerleyen zamanlarda, *Uluslararası Milliyetçilik* kavramı üzerine, daha derin bir okuma, değerlendirme ve tartışma imkânının oluşacağını göstermektedir. Uluslararası Milliyetçilik teorisi, bu ön-kitap ile dahi literatürdeki önemli bir boşluğu doldurmaktadır. Bu bağlamda dikkat çekmek gerekirse, günümüzde milliyetçilik, iç içe geçmiş bir dizi kavramı ve bakış açısını içermektedir. Bu nedenle yazar tarafından, çoğu yerellik taşıyan milliyetçi yaklaşımlara karşı koyabilecek yeni bir dayanışma biçimi önerilmektedir. Ancak Karagöz Yerdelen'in bu önerisinin ne ölçüde yaşama şansı bulacağını şimdiden kestirmek mümkün değildir. Bununla birlikte bir proje olarak *Uluslararası Milliyetçilik* ve birbirini tamamlayan uluslar düşüncesi, günümüzde büyük ölçüde, Batı Dünyası'nın ikinci ve üçüncü dünya ülkeleri üzerindeki hegemonyasının devamına yönelik bir araç olarak kullanılan, ırksal temelli ayrıştırıcı milliyetçilik anlayışının antitezi mahiyetindedir ve gerçekten de, insanlığın ortak aklını harekete geçirebilecek bir çağrı niteliği taşıdığı söylenebilir. Günümüzde İsrail gibi saldırgan devletlere karşı yürütülecek toplumsal ve siyasi tavır açısından bile, Uluslararası Milliyetçilik temeline bağlı bir dayanışmaya, ne denli ihtiyaç duyulduğu açıkça görülmektedir. Diğer yandan egoist milliyetçilik olarak nitelendirilen ırkçı yaklaşımların ürettiği sorunlara da, yine uluslararası dayanışma ve tamamlanma çerçevesinde çözüm aranması fikri, gelecek açısından umut vericidir. Kuşkusuz uygulanmakta olan Diplomatik Müzakere'nin yerine, kapsayıcı bir

Uluslararası Müzakere'nin getirilmesinin ne derece başarı getireceğini ve çoğu kronikleşmiş olan dünya sorunlarını ne ölçüde çözebileceğini, şu aşamada öngörmek tam olarak mümkün değildir. Bununla birlikte böyle bir uluslararası mücadele verilmeden, yani mevcut kurulu düzenin koşullarının kabulü ile dünya düzeninin arzu edilen “merhamete - hakkaniyete ve kaliteye” ulaşamayacağı açıktır. Bu nedenle Uluslararası Milliyetçilik teorisi, küresel ve evrensel yaklaşımlar arasında ufuk açıcı görünmektedir. Henüz bebeklik çağındaki bu yaklaşım üzerinde tartışmaya, geliştirmeye ve hatta bir dünya düzeni dinamiği olarak model alınmaya uygun durmaktadır.

Sonuç olarak dayanışmayı ve birbirini tamamlayarak bütünleşip özgürleşen ulusları esas alması nedeniyle klasik sağ ve sol düşünceler içerisinde analiz edilemeyecek olan *Uluslararası Milliyetçilik* anlayışı, emperyalizmin küreselleştiği 21.yüzyıl şartlarında, emperyalizme karşı duruşuyla ilerici bir teorik yaklaşımı ortaya koymakta ve literatürdeki boşluğu doldurarak da, önemli bir bilimsel-entelektüel ihtiyacı karşılamaktadır. Betül Karagöz Yerdelen, bu bağlamda kapitalizmin hemen yok edilemeyeceğini ama kapitalist sömürünün ortadan kaldırılabileceğini belirtmektedir. Ona göre, Sömürüyü yok edebilirsek kapitalizmi de öncelikle ıslah etmiş oluruz. Bu nedenle bütün emperyalizm karşıtları, enerjilerini kapitalizmi yok etmek için değil, onu çok daha fazla ıslah etmek ve evrimleştirmek için harcamalıdır. Bunu tek başına hiçbir ulus ve hiçbir devletin yapmasıysa mümkün değildir; oysa Uluslararası Milliyetçilik bilinci ve birliği bu seçeneği başarılabilir kılmaktadır. Söz konusu teorinin pratik karşılığının sağlanmasına yönelik ciddi adımlar atılmalı ve teorinin fikirsel zeminin doğduğu Türkiye’de başta milliyetçiler olmak üzere, görece herkes, uluslararası bir milliyetçiliğin inşasına ve bu konuda sağlam bir birliğin tesis edilmesine yönelik çabalar üzerinde yoğunlaşmalıdır. Bu anlamda Türk milliyetçilerinin ve Türk halkının, Ulusal Bağımsızlık Savaşı’nın anti-emperyalist birikiminden beslenmeleri nedeniyle, yeni bir alternatif – küreselleşme hareketi olarak kabul edebileceğimiz *Uluslararası Milliyetçilik* yaklaşımının, pratik inşasına öncülük edebilecek yeteneğe ve potansiyele sahip oldukları açıktır. Dünya zamanı da, böyle bir çalışma için çok uygun görünmektedir.

KAYNAKÇA

Ahsen, A. (1995). *Ümmet ya da Ulus-Kimliklerin Çatışması*, Çev. Kenan Çayır, İstanbul: İnkılâp Yayınları.

Akçuraoğlu, Y. (2014). “Türk Milliyetçiliğinin İktisadî Menşelerine Dair,” *Meşrutiyet’ten Cumhuriyet’e Modern Türk Düşüncesinde Milliyetçilik içinde* (251-267), Mehmet Kaan Çalen ve Halûk Kayıcı (Haz.), İstanbul: Bilgeoğuz Yayınları.

Akıncı, A. (2014). “Milliyetçilik Kuramları”, *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt 15, Sayı 1, 131-15.

Anderson B. (1995). *Hayali Cemaatler: Milliyetçiliğin Kökenleri ve Yayılması*, Çev. İskender Savaşır, İstanbul: Metis Yayınları.

- Balibar, É.(1990). "TheNation Form: HistoryandIdeology," *New LeftReview*, C. XIII, 329-361.
- Bostancı, M. N. (1999). *Bir Kolektif Bilinç Olarak Milliyetçilik*, İstanbul: Doğan Kitap.
- Carr, E.H. (1999).*Milliyetçilik ve Sonrası*, Çev. Osman Akınhay, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Çoban, M. (2012a). "Milliyetçilik Teorileri", *Türk Yurdu*, Mart 2012, Sayı 295, 345-351.
- Çoban, M. (2012b). "Milliyetçilik Türleri", *Türk Yurdu*, Nisan 2012, Sayı 296, 64-68.
- Fukuyama, F.(2012). *Devlet İnşası: Yirmi Birinci Yüzyılda Yönetişim ve Dünya Düzeni*, Çev. Türkan Çolak, İstanbul: Profil Yayınları.
- Geertz, C. (1973). *The Interpretation of Cultures: Selected Essays*, New York: Basic Books.
- Gellner, E.(1994). *Nations and Nationalism*, Blackwell: Oxford Publishing.
- Gökalp E. (2007). "Milliyetçilik Kuramsal Bir Değerlendirme", *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 7, Sayı 1, 279-298.
- Gökalp, Ziya (2014). "Milliyetçilik," Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Modern Türk Düşüncesinde Milliyetçilik içinde (87-93), Mehmet Kaan Çalen ve Halûk Kayıcı (Haz.), İstanbul: Bilgeoğuz Yayınları.
- Greenfeld, L. (2017). *Milliyetçilik Moderniteye Giden 5 Yol*, Çev. Abdullah Yılmaz, İstanbul: Alfa Yayınları.
- Hardt, M. ve Negri, A. (2012).*İmparatorluk*, Çev. Abdullah Yılmaz, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Hayes, C. J. H. (1995).*Milliyetçilik: Bir Din*, Çev. Murat Çiftkaya, İstanbul: İz Yayıncılık.
- Hobsbawn, E.J. (1995).*1780'den Günümüze Milletler ve Milliyetçilik: "Program, Mit, Gerçeklik"*, Çev. Osman Akınhay, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Karagöz Yerdelen, B. (2018). *Türk Siyasî Hayatında "Devlet Bahçeli" Etkisi ve Uluslararası Milliyetçilik*, İstanbul: Divan Kitap.
- Kösoğlu, N. (2006). *Küreselleşme ve Milli Kimlik*, İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Oppenheimer, F. (1997). *Devlet*, Çev. Alaeddin Şenel-Yavuz Sabuncu, İstanbul: Engin Yayıncılık.
- Özkırımlı, U. (1999). *Milliyetçilik Kuramları – Eleştirel Bir Bakış*, İstanbul: Sarmal Yayınevi.
- Roger, A.(2008).*Milliyetçilik Kuramları*, Çev. Aziz Ufuk Kılıç, İstanbul: Versus Yayınevi.
- Sayın, Y. (2014). "Milliyetçilik", *Uluslararası İlişkilerin Temel Kavramları* içinde (273-317), Arif Behiç Özcan-Yusuf Çınar (Der.), İstanbul: Hükümdar Yayınları.
- Smith, A. D. (1994). *Milli Kimlik*, Çev. Bahadır Sina Şener, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Smith, A. D. (2002). *Ulusların Etnik Kökeni*, Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.

Şahin, K. (2007). “Bir İdeoloji Olarak Milliyetçilik”, *Akademik Bakış Dergisi*, Sayı 12, Mayıs 2007, 1-9.

Şekip, M. (2014), “Milliyetçilik Mefhûmunun Tahlili”, *Meşrutiyet’ten Cumhuriyet’e Modern Türk Düşüncesinde Milliyetçilik içinde (94-99)*, Mehmet Kaan Çalen ve Halûk Kayıcı (Haz.), İstanbul: Bilgeoğuz Yayınları.

Şen, F. (2015), *Türk Siyasal Kültüründe Millet Algısı ve Milliyetçilik*, Ankara: Yargı Yayınevi.

Wallerstein, I. (1995). “Halklığın İnşası: Irkçılık, Milliyetçilik ve Etniklik”, *İrk, Ulus, Sınıf: Belirsiz Kimlikler içinde (91-109)*, EtienneBalibar ve ImmanuelWallerstein (Ed.), Çev. Nazlı Ökten, İstanbul: Metis Yayınları.

Yeniçeri, Ö.(2014).*Bağımlılık Paradigmaları ve Türk Milliyetçiliği*, Kripto Yayınevi.

